

tubular resection of 1/3-2/3 of the stomach. Atrophic and dystrophic changes of the neurons are most marked in the terminal part of the stomach stump.

Key words: stomach resection, neuro-vascular microcomplexes, intramural ganglia, intramuscular nerve plexus.

M.Gorkyi State Medical University (Donetsk)

Надійшла до редакції 24.04.2001 року

УДК 616-097:576.8.097.29:616-003.725

О.В.Кузнецова

РОЛЬ ЦИТОКІНІВ У МЕХАНІЗМАХ РОЗВИТКУ ПІСЛЯСПЛЕНЕКТОМІЧНОЇ α -КЛІТИННОЇ ГІПОЕРГІЧНОЇ ІМУННОЇ РЕАКЦІЇ

Кафедра нормальної фізіології (зав. – проф. Г.І.Ходоровський)
Буковинської державної медичної академії

Резюме. В роботі досліджувалася відповідь системи неспецифічного імунного захисту на внутрішньоочеревинне введення ендотоксину *S. typhimurium* спленектомованим щурам. Видалення селезінки призводить до α -клітинної гіпоергії внаслідок зниження вмісту в сироватці крові фактора некрозу пухлин α .

Ключові слова: ендотоксин, селезінка, цитокіни, моноцити, протеоліз.

Вступ. Відомо, що тканина інтактною селезінки є джерелом речовин з імунорегулювальною активністю [9], а ліпополісахарид грамнегативної мікрофлори активує протипухлинний імунітет за рахунок індукції синтезу спленокцитами фактора некрозу пухлин α (ФНП α) [8]. Роль селезінки в імунній відповіді добре відома [6], але значення селезінкових цитокінів в ендотоксин-опосередкованій імунній реакції залишається нез'ясованим.

Мета дослідження. Визначити зміни цитокінової регуляції неспецифічної імунної відповіді на введення ендотоксину *E. coli* у спленектомованих щурів.

Матеріал і методи. Експерименти виконані на 50 самцях білих щурів масою тіла 0,15-0,17 кг. Спленектомію виконували під нембуталовим наркозом. Декапітацію тварин проводили через 2 тижні під нембуталовим наркозом. Ендотоксин *S. typhimurium* вводили у дозі 10 мкг/кг внутрішньоочеревинно за 4 і 2 год до декапітації щурів.

Вміст цитокінів у сироватці крові визначали на імуноферментному аналізаторі "Униплан-М" (РФ) за допомогою наборів реагентів "ProCon IL-1 β " – для визначення інтерлейкіну 1 β (РФ) та "ProCon TNF α " – для визначення фактора некрозу пухлин α (ООО "Протеиновый контур"; РФ). Дослідження фібринолітичної і протеолітичної активності плазми крові і тканин внутрішніх органів проводили за лізисом азофібрину, азоальбуміну, азоказеїну та азоколу ("Simko Ltd.", Україна) [4]. Функціональну активність моноцитів визначали за здатністю індукувати люмінолзалежну хемілюмінесценцію (ХМЛ), інтенсивність якої визначали на ПХЛ-1 (РФ) в режимі накопичення [2]. Статистична обробка одержаних даних проведена на РС IBM 586 з визначенням критерію Стьюдента за допомогою програми "BioStat" [5].

Результати дослідження та їх обговорення. Встановлено, що моноцити плазми крові спленектомованих щурів, яким вводили ендотоксин, підвищують інтенсивність ХМЛ лише на 15,4%, причому недостовірно ($4,88 \pm 0,76$ в контролі та $5,63 \pm 0,92$ мВт/хв, $p > 0,05$; $n = 20$), тоді як моноцити щурів з інтактною селезінкою після введення їм ендотоксину збільшували інтенсивність ХМЛ до $43,64 \pm 3,95$ мВт/хв, $p < 0,001$; $n = 10$, тобто майже у 10 разів.

Введення ендотоксину інтактним тваринам призводило до підвищення інтенсивності ферментативного фібринолізу, лізису низькомолекулярних білків і колагену у плазмі крові і тканинах серця, легень, печінки і нирок.

Подібний ефект спостерігався після спленектомії. Однак за введення ендотоксину спленектомованим щурам спостерігалось зменшення ферментативної фібринолітичної активності, інтенсивності лізису низькомолекулярних білків та колагену.

Зміни вмісту цитокінів у сироватці крові (таблиця) характеризувалися майже триразовим підвищенням концентрації ФНП α за відсутності достовірних змін рівня ІЛ-1 β . Спленектомія призводила до значного підвищення сироваткових концентрацій обох цитокінів, тоді як після введення ендотоксину спленектомованим щурам зменшувався рівень ІЛ-1 β до контрольних величин, а вміст ФНП α був на 27,4% меншим за контрольні показники.

Таблиця

Вплив ендотоксину на вміст цитокінів у плазмі крові спленектомованих щурів ($x \pm Sx$)

Серія досліджень	Інтерлейкін-1 β пг/мл	Фактор некрозу пухлин α пг/мл
Контроль, n=11	37,45 $\pm$ 2,87	17,91 $\pm$ 1,82
Введення ендотоксину інтактним щурам, n=7, 1 група	40,14 $\pm$ 4,07	52,71 $\pm$ 5,39 p<0,001
Спленектомія, n=9, 2 група	95,89 $\pm$ 12,91 p<0,001	60,11 $\pm$ 3,92 p<0,001
Спленектомія + введення ендотоксину, n=11, 3 група	35,73 $\pm$ 2,08 p ₂₋₃ <0,001	13,00 $\pm$ 0,83 p<0,05 p ₁₋₃ <0,001 p ₂₋₃ <0,001

Примітки:

p - ступінь достовірності різниць показників відносно контролю;

p_{n-nx} - ступінь достовірності різниць показників у відповідних групах тварин;

n - число спостережень.

Непрямыми підтвердженнями системного впливу селезінкових цитокінів на імунну відповідь є факти наявності у селезінці гуморальних факторів, які змінюють концентрацію кортикостероїдів у плазмі крові [10], а також супресорного фактора, який обмежує імунну відповідь [1,11]. Крім того, встановлений зв'язок між висотою проліферативної відповіді на конковалін А клітин селезінки та інтенсивністю продукції спленоцитами ІЛ-2 [7].

У спленектомованих щурів зміни вмісту у крові цитокінів характеризувалися значним підвищенням концентрації ІЛ-1 β і ФНП α . Цей факт можна пояснити тим, що після спленектомії антигенспроможні продукти розпаду клітин та інші антигени надходять у кров, де стимулюють моноцити до продукції цитокінів. Останні індукують синтез колагеназ, тканинного активатора плазміногену і протеаз, в результаті чого збільшується протеолітична активність плазми крові, зокрема, систем необмеженого протеолізу, тобто відбувається "протеолітичний вибух", що відповідає загальній активації систем неспецифічного імунного захисту [3,12].

Висновки. 1. У спленектомованих щурів активація протеолітичних систем крові відбувається за значного підвищення сироваткового вмісту ІЛ-1 β і ФНП α . 2. Введення ендотоксину спленектомованим щурам призводить до розвитку А-клітинної гіпоергії внаслідок дефіциту селезінкового синтезу прозапальних цитокінів.

Література. 1. Борисов В.А. Влияние антигенредуцированного супрессорного фактора селезёнки на иммунный ответ к различным антигенам // Физиол. журн. – 1990. – Т. 36, № 4. – С. 48-51. 2. Величковский Б.Т., Коркина Л.Г., Сулова Т.Б., Черемисина З.П. Высокочувствительный хемилуминесцентный метод определения окислительного метаболизма лейкоцитов крови и тканевых макрофагов. Возможные применения в клинической медицине, гигиене, фармакологии // Метод. рекомендации. – М.: Изд-во АМН СССР, 1989. – 10 с. 3. Веремеенко К.Н. Белковые ингибиторы плазмы крови – регуляторы активности протеолитических ферментов // Системная энзимотерапия. Теоретические основы, опыт клинического применения. – К.: МОРИОН, 2000. – С. 21-53. 4. Веремеенко К.Н., Голобородько О.П., Кизим А.А. Протеолиз в норме и при патологии. – К.: Здоров'я,

1988. – 200 с. 5. *Гланц С.* Медико-биологическая статистика. – М.: Практика, 1999. – 459 с.
6. *Никитюк Г.* Функціональні та морфологічні особливості селезінки в імунній відповіді організму // Актуальні проблеми клінічної імунології та алергології. – Львів: Місіонер, 1997. – № 2. – С.118-122.
7. *Пухальский А.Л., Топтыгина А.П.* Высота пролиферативного ответа на конканвалин А клеток селезёнки мышей разных линий и продукция интерлейкина-2 // Бюл. эксперим. биол. и мед. – 1989. – Т. 59, № 8. – С. 238-240. 8. *Рахмилевич А.Л., Рахимова М.С.* Активация продукции цитотоксических факторов клетками селезёнки мышей при сочетанном действии липополисахарида и мурамилпептида in vitro // Бюл. эксперим. биол. и мед. – 1988. – Т. 58, № 4. – С. 483-486.
9. *Свирновский А.И., Шиманская Т.В., Бакин А.В.* Регуляция гуморального иммунного ответа организма с помощью растворимых факторов селезёнки // Иммунологические методы диагностики и терапии различных патологических состояний. – Л.: Изд-во ВСОК ВМФ, 1986. – С.112-117.
10. *Троцько Н.Д., Корпачёв В.В., Космина Н.М.* Влияние гуморальных факторов селезёнки на метаболизм кортикостероидов и содержания цАМФ в печени крыс при экспериментальном токсическом гепатите // Пробл. эндокринолог. – 1990. – Т 36, № 8. – С. 78-80. 11. *Цытин А.Б., Насонова В.А., Ведерникова Л.А. и др.* Влияние селезёночных факторов на течение аутоиммунного процесса у новозеландских мышей // Патол. физиол. и эксперим. терапия. – 1989. – № 6 – С.32-34. 12. *Cavaillon J.M.* Actualite physiopathologique. Interoleukines et inflammation // Sem. Hop. Paris. – 1990. – V. 66, № 16. – P. 882-888.

THE ROLE OF CYTOKINES IN THE MECHANISMS OF THE DEVELOPMENT OF POSTSPLENECTOMY α -CELLULAR HYPOERGIC IMMUNE REACTION

O.V.Kuznetsova

Abstract. The research investigated the response of the system of nonspecific immune protection to intraperitoneal endotoxin *S. typhimurium* administration to splenectomized rats. Splenectomy resulted in A-cellular hypoergy due to a decrease of the tumor necrotizing factor α in the blood plasma.

Key words: endotoxin, spleen, cytokines, monocytes, proteolysis.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Надійшла до редакції 16.05.2001 року